

BB-5250

Seat No. _____

Third Year B. A. Examination

May/June – 2014

Sanskrit : Paper - X

(1) *Translation from and into Sanskrit*

(2) *नियत छन्दांसि* (3) *Grammar*

(*Special*) (*Old Course*)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ (अ) नीचेनाभांथी गभे ते अेकनुं गुजरातीभां भाषांतर करो : १५

(१) श्रीमद् भगवद्-गीतानुसारेण मोक्षलाभाय गिरि कन्दरासेवनमेव आवश्यकं नास्ति, अपि तु गार्हे स्थ्यमुपसेवमानः स्थितप्रज्ञात्वमाप्नुवन्। भगवदशार्थ निष्कामानि कर्माणि कुर्वन्नपि मानवो निःसन्देहं मोक्षमासादपति। गीतायाः सारल्यपुरः सरं सारग्राहिणी प्रयोगयोग्यं च पद्धतिं स्मारं स्मारमेव सर्वे दार्शनिका एनामाद्रियन्ते। अत एव न केवले भारते अपि तु समस्ते एव संसारे समुपास्यमाना गीता मनुजनुषां कण्ठेमालायते। गीताया मुख्योपदेशैः अकर्मण्यताविनाशाय तथा निष्काम कर्मण्यतास्थापनाय एव मन्तव्यः।

अथवा

(२) (अ) सर्पाः पिबन्ति पवनं न च दुर्बलास्ते
शुष्कैस्तृणैर्वनगजाः बलिनो भवन्ति।
कन्दैः फलैः मुनिवराः क्षपयन्ति कालम्
संतोष एव पुरुषस्य परं निधानम्॥

(ब) क्वचिद्भूमौ शय्या क्वचिदपि च पर्यङ्कशयनम्,
क्वचित्क्षाकाहारः क्वचिदपि च शाल्योदनरुचिः।
क्वचित्कन्याधारी क्वचिदपि च दिव्याम्बरधरो,
मनस्वी कार्यार्थी गणयति न दुःखं न च सुखम्॥

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એકનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : ૧૦

(૧) માણસને પૂર્ણતા સુધી લઈ જવાનું સામર્થ્ય કર્મયોગમાં જ છે. તે સિવાયના બધા યોગો કે માર્ગો તેને સહાય કરનારા છે. મનુષ્યનો ખરો વિકાસ અને તેની પરીક્ષા કર્મયોગમાં જ થાય છે. શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા “કર્મમાં કુશળતાને યોગ” કહે છે. આથી શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે - “તું ફલાસક્તિ છોડીને કર્મ કર”. કર્મયોગમાં પ્રવૃત્તિ છોડવાની નથી, પરંતુ તેની આસક્તિ છોડવાની છે. માણસની કર્મ અનુસાર ગતિ થાય છે. નિષ્કામ કર્મ દ્વારા ચિત્તશુદ્ધિ થાય છે. કર્મયોગી પોતાના કર્મ દ્વારા સમાજ માટે ઉન્નત આદર્શ પૂરો પાડે છે.

(૨) ખરેખર નારીનું જીવન સ્નેહ, સહનશીલતા, બુદ્ધિમત્તા, ત્યાગ અને બલિદાનનું મહાકાવ્ય છે. પ્રાચીન ભારતમાં સ્ત્રીઓને ખૂબ જ મહત્ત્વપૂર્ણ સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. જ્યાં નારીનું સન્માન થાય છે, ત્યાં દેવતાઓ પ્રસન્ન રહે છે. ભારતીય નારીએ પતિના કર્તવ્યપાલનને પોતાનો ધર્મ ગણ્યો છે. અર્વાચીન સાહિત્યકારોએ પણ નારીના ગૌરવભર્યા સ્વરૂપની પ્રશંસા કરી છે. નારી બાળકને જન્મ આપે છે અને ઉછેરે છે, તેથી નારી જ સમાજને ઘડે છે. આજે જગતના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં નારીએ આગવું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. સાચે જ નારી તો નારાયણી છે?

૨ ગમે તે બે છંદનાં લક્ષણ, બંધારણ અને સંસ્કૃત ઉદાહરણ સહિત ૧૦

સમજાવો :

- (૧) અનુષ્ટુપ્ ।
- (૨) શાદૂર્લવિક્રીડિતમ્ ।
- (૩) વસંતતિલકા ।
- (૪) મન્દાક્રાન્તા ।

- ૩ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો :
- (૧) સંધિ કરો : (ગમે તે ચાર) ૨
પુસ્તક+આલયઃ, મહા+ઇન્દ્રઃ, ભાનુ+ઉદયઃ, મહા+ઋષિઃ, મમ+એવ,
લૃ+આકૃતિઃ, નૌ+ઇકઃ, ઉત્+જ્વલઃ
- (૨) સંધિ છોડો : (ગમે તે બે) ૨
વિદ્યાલયઃ, કવીશ્વરઃ, સ્વાગતમ્, નાવિકઃ
- (૩) સમાસનો વિગ્રહ કરી નામ આપો : (ગમે તે બે) ૨
વાસુદેવાર્જુનૌ, દુઃખાતીત્, સપ્તર્ષયઃ, પીતામ્બરઃ
- (૪) સમાસ બનાવો : (ગમે તે બે) ૨
શિવશ્ચ કેશવશ્ચ, શુભેચ્છુઃ, દેવપૂજકઃ, ત્રિભુવનમ્
- (૫) નીચેનાં કૃદન્તો ઓળખાવો : (ગમે તે પાંચ) ૫
દર્શનીય, સોહુમ્, દષ્ટવત્, આગમ્ય, ગતવત્ શ્રુત્વા, નેતવ્ય, ચિન્તયિત્વા,
તોષ્ટુમ્, ઉપશ્રુત્ય
- ૪ (અ) માગ્યા પ્રમાણે રૂપો આપો : (દરેક વિભાગમાંથી ગમે તે બે) ૫
- (૧) કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત - દા, કથ્, ભૂ, ગમ્।
- (૨) કર્મણિ ભૂતકૃદન્ત - તુષ્, સ્થા, સહ, ભુજ્।
- (૩) સમ્બન્ધક્ ભૂતકૃદન્ત - કૃ, નમ્, જિ, ની।
- (૪) વિઘર્થ કૃદન્ત - ભક્ષ, શ્રુ, ચુર, દહ
- (૫) હેત્વર્થ કૃદન્ત - જ્ઞા, લભ્, જિ, ગળ્
- (બ) ગમે તે બે સંખ્યા શબ્દોમાં લખો : ૨
૧૧, ૩૨, ૧૫૧, ૨૦૨૧
- (ક) પૌનઃ પુન્યાર્થક બનાવો : (ગમે તે ત્રણ) ૩
પઠ્, દા, ની, તપ્, પચ્, કૃ
- (ડ) શ્રેષ્ઠતાવાચક રૂપો બનાવો : (ગમે તે ત્રણ) ૩
ગુરુ, યુવન્, દીર્ઘ, પ્રિય, કુશલ, લઘુ

- ५ (अ) (१) ईश्यादृशक रूपो अनावो : (गभे ते त्रश) ३
 नम्, वच्, ज्ञा,पा, हन्, जि
- (२) अधिक्तावायक रूपो अनावो : (गभे ते त्रश) ३
 चतुर, समीप, प्रिय, बलिन्, वृद्ध, बहु
- (ब) सूयना प्रभाषो करो : (गभे ते त्रश) ३
- (१) बालः फलानि खादति। (कर्मणि प्रयोगमां ईरवो)
- (२) कुम्भकारेण घटाः क्रियन्ते। (कर्तरि प्रयोगमां ईरवो)
- (३) छात्रः तुष्यति। (प्रेरक अनावो)
- (४) राजा प्रधानेन कार्यं कारयति। (प्रेरक रथना दूर करो)
- (५) बालः क्रीडनाय क्रीडाङ्गणम् याति। (हेत्वर्थकृदन्तनो प्रयोग करो)